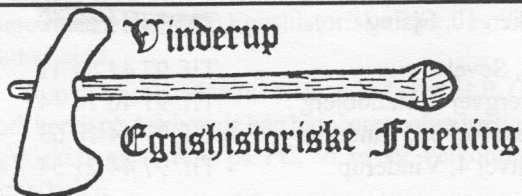

Arkiv Nyt

Hvad får ældre, ærværdige herrer til at lege barn-
dommens sækkevæddeløb?
Se inde i bladet side 9

April 1999

Bestyrelse og udvalg
Side 1

Fra formanden
Side 2

Møder og arrangemen-
ter
Side 3

Holstebro Museums ud-
gravninger i Vinderup
Kommune i 1998.
Side 4

En lejesoldat fra Ejning.
Side 8

Rønbjerg Tørvefabrik
og Jensen og Sørensens
Plantage
Side 9

Danmark Riges Grund-
lov 150 år
Side 11

Nyerhvervelser på
Arkivet
Side 14

Et par tanker om slægt-
historie
Side 14

Oversigt over folketæl-
linger på Arkivet
Side 15

Egnshistorisk Arkiv,
Vinjes Torv 1
7830 Vinderup
Tlf. 97 44 29 98

Åbningstider:

Mandag 19:00 - 21:00
Onsdag 14:00 - 16:00
Fredag 10:00 - 16:00

Bestyrelsen

Formand

Johannes Mikkelsen, Klostervej 16, Sevel

Tlf. 97 44 80 98

Næstformand og sekretær

Gunnar Hallum, Søvejen 24, Herrup

Tlf. 97 45 22 27

Kasserer

H. P. Christensen, Østparken 10, Ejning

~~Tlf. 97 44 19 60~~

Søren Møller, Pilevang 1, Sevel

Tlf. 97 44 84 41

Arne Christensen, Lindbjergvej 8, Handbjerg

Tlf. 97 46 14 44

Christian Vestergaard, Sevelvej 38, Vinderup

Tlf. 97 44 10 63

Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, Vinderup

Tlf. 97 44 21 54

Suppleanter:

Ejnar Buhrkal, Vindelevgaard 79, Vinderup

Tlf. 97 44 20 05

Mette Kristensen, Mosevej 36, Vinderup

Tlf. 97 44 17 45

Faste udvalg

Arkivudvalg

Fmd. Johannes Mikkelsen, Klostervej 16, Sevel

Tlf. 97 44 80 98

Christian Vestergaard, Sevelvej 38, Vinderup

Tlf. 97 44 10 63

H. P. Christensen, Østparken 10, Ejning

Tlf. 97 44 62 78

Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, Vinderup

Tlf. 97 44 21 54

Mødeudvalg

Fmd. Søren Møller, Pilevang 1, Sevel

Tlf. 97 44 84 41

Arne Christensen, Lindbjergvej 8, Handbjerg

Tlf. 97 46 14 44

Christian Vestergaard, Sevelvej 38, Vinderup

Tlf. 97 44 10 63

H. P. Christensen, Østparken 10, Ejning

Tlf. 97 44 62 78

Daglig leder

Bodil Møller, Pilevang 1, Sevel

Tlf. 97 44 84 41

Arkiv Nyt

Udgives af Vinderup Egnshistoriske Forening, Vinjes Torv 1, Tlf. 97442998

Redaktør: Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, 7830 Vinderup Tlf. 97442154

Alle bidrag til bladet sendes til ovennævnte eller Arkivet.

Udkommer 2 gange årligt, April-Maj og September-Oktober.

Til medlemmerne.

Sevel i april 1999.

Ved generalforsamlingen i marts skete der en enkelt udskiftning, idet vor kasserer gennem de sidste 6 år, Jens Peder Hedegård, ikke ønskede at fortsætte. Han mener efter et langt liv med foreningsarbejde og mange forskellige gøremål, at tiden er inde til at bruge tiden til mange af de private interesser som er blevet forsømt. Fra Vinderup Egnshistoriske Forening vil vi gerne sige dig tak for godt samarbejde.

Som nyt bestyrelsesmedlem er indvalgt H.P. Christensen fra Ejsing. H.P. er godt kendt på Arkivet da han har været behjælpelig med at indtaste foketællinger og kirkebøger i KIP på PC, vi byder velkommen og glæder os til et godt samarbejde.

I dette nummer bliver der gjort rede for de aktiviteter som er planlagt i sommerens løb der er altid blevet vist stor interesse for disse arrangementer med mange deltagere, derfor er de også at finde i 'Gå, Søg og Sans', kommunen og Turistforeningens pjece om ture i naturen med vejleder i Vinderup Kommune.

Vi vil arrangere en sommer udflugt, den vil gå til Bjerringbro ad små veje; der vil vi besøge Gudenådalens Museum, ligeledes vil vi besøge Grundfoss museet, Hjerminde Kirke og Præstegård med mindestenen fra H.C.Andersens besøg. Det var her han digtede sangen 'Jylland mellem tvende have'. Turen bliver en eftermiddagstur i bus, hvor vi tager vor kaffe med som kan nydes i den smukke natur omkring Gudenåen.

Med dette indslag vil jeg gerne ønske alle medlemmer og brugere af Arkivet en rigtig god sommer med sol og grøde i vort dejlige land.

Med venlig hilsen

Johannes Mikkelsen

Bogsalg på Arkivet.

Ryde Sogn 1796 - 1996	345 Kr
Herrup Kirke 75 år	98 Kr
Herrup Skole gennem 90 år	65 Kr
"står om end tårnene falder" (Trandum Kirke)	60 Kr
Af Handbjerg Kirke og sogns historie	98 Kr
An Trængsel hinne dreng	50 Kr
Af hjertets lyst	75 Kr
Vi har på Arkivet stadig nogle eksemplarer af Arkivar P.K. Hofmansens skrifter om egnen.	
'Sevel Sogn' og 'Stubber' koster kun	35 Kr /stk
Desuden det lille skrift 'Kristian Lund og Nationalmuseet'	20 Kr

Møder, arrangementer, ture m.m. i 1998

Hvor intet andet er opgivet, er mødestedet:

Arkivet, Vinjes Torv 1

Onsdag d. 28. April kl. 18.30	'Hvem er vi? Vor egenart. Frikadeller og brun sovs.' Foredrag ved Knud Olesen, Skive. Medbring kaffe.
Onsdag d. 26. Maj. kl. 18.30	Aftentur med bus til Jenle. Afgang Brugsens P-plads kl 18:30, Sevel kl. 18:45. Tilmelding til Arkivet Medbring kaffe.
Onsdag d. 16. Juni kl. 19.30	Aftentur til Jensen og Sørensens Plantage. Mødested: OASEN. Arne Ottesen leder turen. Medbring kaffe
Onsdag d. 21. Juli kl. 19:30	Sommermøde hos Anna og Aksel Nielsen, Sevelskov- byvej 11. Taler: Kristian Andersen, forstander på Bøvlingbjerg Efterskole Medbring kaffe.
Onsdag d. 4. Aug. kl. 19:30	Aftentur til Hjerl Hede. Mødested:P-pladsen ved Hjerl Hede. Museumsinspektør Linde viser rundt. Mødested: P-pladsen v. Hjerl Hede Medbring kaffe
Lørdag d. 14. Aug. kl. 13:00	Sommerudflugt i bus til Bjerringbro, Gudenådalens Museum, Grundfoss m.m. Medbring kaffe
Lørdag d. 4. Sep. kl. 14:00	Tur til Sevel Kalkværk. Mødested: Sevel Kalkværk Medbring kaffe
Onsdag d. 13. Okt. kl. 19:30	Foredrag om Grundloven v. H.P.Lausten-Thomsen Medbring kaffe
Onsdag d. 24. Nov.	Aftentur til Holstebro Museum med bus. Af fra Sevel kl. 18:45 og P-pladsen ved Brugsen 19.00. Kaffe kan købes på museet.
Onsdag d. 15. Dec. kl. 19:30	Advent og julemøde ved Maja Mortensen. Medbring kaffe.

Holstebro Museums udgravninger i Vinderup Kommune i 1998.

I 1998 har der været ni udgravninger i Vinderup Kommune. Fire af udgravningerne skyldes dybdepløjning forud for plantning af læhegn. Plantningsplanerne sendes til Museet. Vi gennemgår planerne og udvælger de steder, vi mener det er påkrævet at lave en udgravning før dybdepløjning. Siden har Gunnar Hallum så gennemgået de dybdepløjede områder og registreret, hvad der er dukket op af fortidsminder. Nogle steder er der foretaget mindre udgravninger og enkelte steder afventer udgravning i 1999. Det drejer sig bl.a. om keramikovnen ved Lindholt.

Udgravningerne ved Skank og Trandum Skovby er kommet i stand efter henvendelse fra Gunnar Hallum. Det drejer sig i alle tilfælde om eftergravninger af gamle udgravninger.

Udgravningerne Grysbæk I og II skyldes anlæggelse af cykelstien mellem Vinderup og Struer. Her blev planerne for cykelstien også gennemgået, og udgravningerne foretaget før cykelstien blev anlagt.

Undersøgelsen af hustomten på Hasselholtvej skyldtes igen henvendelse fra Gunnar Hallum, som var blevet opmærksom på en mørk plet i pløjemarken. Det var sidste udkald. Kun ganske lidt var tilbage af hustomten.

1. Vester Egebjerg, Ejssing sogn.

Overpløjet gravhøj fra slutningen af stenalderen (2.800 – 1.700 f.Kr.). HOL 20.315

Forud for dybdepløjning til læhegn undersøgtes den overpløjede høj sb. 13. Ifølge Nationalmuseets sognebeskrivelse var højen udgravet af konservator G. Rosenberg i 1903. Det viste sig imidlertid hurtigt, at der aldrig havde været gravet i højen. Den vestligste del af højen ligger i dag under Vester Egebjergvej.

Højen var bygget op af græstørv i to omgange. I den ældste fase havde højfoden været markeret af en godt 1 m bred ringgrøft med en diameter på 18 m. Ringgrøften havde åbning mod sydøst. Der blev ikke iagttaget stolpespor eller lignende i grøften, som syntes at have stået åben et stykke tid.

I midten af højen blev udgravet to grave. Den yngste grav var fra dolktiden. Den indeholdt en lancetformet flintdolk og otte fladehuggede pilespidser af flint. Den døde var gravlagt i en trækiste understøttet af sten.

Umiddelbart under dolktidsgraven fremkom et trækulslag fra en træbygget gravkiste fra enkeltgravskulturen. Graven målte ca. 3,6 m x 3 m og var afgrænset på ydersiden af en grøft med åbning mod sydøst. Langs grøftens inderside var der tydelige spor af brændte planker. Det formodes, at disse planker har dannet sider i det træbyggede gravkammer. Indgangen mod sydøst var markeret af to gange to stolper. I graven blev der fundet to stridsøkser og 14 ravperler. To urnegrave og en brandgrav udgravedes i den sydøstlige side af højen og en enkelt brandgrav i nordsiden. Urner og brandgrave er sandsynligvis fra yngre bronzealder (1.000 – 500 f.Kr.).

2. Hasselholtvej 12, Sahl sogn.

Hustomt fra ældre bronzealder (ca. 1.700 – 1.000 f.Kr.). HOL 20.296

Resterne af en toskibet hustomt med forsænket østende blev udgravet. Huset var ca. 23,5 m langt og 6 m bredt. Foruden spor efter de tagbærende stolper var dele af især sydvæggen bevaret. Nordvæggen var beskadiget af hjulspor. Ud fra lerkarskår kan huset dateres til ældre bronzealder. Hustomten ligger i forlængelse af den række på seks hustomter af samme type, der blev fundet ved dybdepløjning øst for gården Trængsel i 1993. Der er ca. 400 m mellem de to lokaliteter.

3. Lindholt, Sevel sogn.

Mulig pottemagerovn fra middelalderen (1.050-1.550 e.Kr.). HOL 20.317

Efter at der var dybdepløjet til læhegn gik Gunnar Hallum hegnene igennem. Herved opdagede han et 3 x 3 m stort rødbrændt område med en mængde rødbrændte lerkarskår. Hovedparten af skårene stammer fra kander med dekorative elementer som hindbærknopper, snoede hanke og dobbeltlister med hak. Kuglepotter og fade indgår ligeledes i materialet. Nogle af skårene viser rester af glasur – ofte ses glasuren også på skårenes brudflade – og de store skårmængder tolkes derfor som rester af en fejlbrænding. Blandt fundene er også store brændte lerklumper, som kunne stamme fra en ovnkappe. Lokaliteten ventes udgravet i 1999.

4. Skank I, Sevel sogn.

Grave fra yngre stenalder (ca. 3.300 f.Kr.). HOL 15.453

I 1965-66 undersøgte Gunnar Hallum på sin egen jord to jordgrave, der lå i forlængelse af hinanden med 5 m's mellemrum. I den vestlige grav fandtes 11 ravperler og en flintøkse. I den østlige grav var der to flintøkser. Begge grave kunne dateres til tidlig yngre stenalder.

I 1998 foretog vi en efterundersøgelse af stedet, for at konstatere, om der var spor af en høj over gravene eller andre konstruktioner. Vi fandt rester af begge grave. Ved den vestlige grav fandtes en ravperle.

5 m øst for den østlige grav fandtes en tre meter lang grøft. Dens orientering var på tværs af længdeaksen gennem de to grave. Hvor længdeaksen skar tværgrøften, var fyldskiftet farvet rødbrunt – sandsynligvis af okker. Tværgrøften har været mindst 75 cm dyb. Der fandtes ingen spor af stolper eller oldsager i grøften. Tværgrøften må være samtidig med de to grave. Tilsammen udgør de en anlægstype, der er veldokumenteret med øst-vest vendte langhøje eller aflange indhegninger med palisadegrøfter i østenden. Ved det her omtalte anlæg kunne det ikke påvises, om der oprindeligt havde været en høj over gravene.

5. Skank II, Sevel sogn.

Grave fra yngre stenalder (3.300 – 3000 f.Kr.). HOL 20.316

I et gammelt læhegn undersøgtes den resterende del af to stendyngegrave. Anlæggene indgår i hele det system af stendyngegrave, som undersøgtes ved professor C.J. Becker i 1968. De benævnes G og H i Kit Fabricius' og C.J.

Beckers bog fra 1996: "Stendyngegrave og kulture". Det meste af anlæg H og knap halvdelen af anlæg G blev udgravet i 1968. Ved sammenlægning af tegningerne fra 1968 og 1998 ses, at G er oval og 1,75 m lang og 0,75 m bred. H er 1,4 m lang og 0,7 m bred. Det var ikke muligt at se fyldskifter omkring stenlægningerne. Der fandtes ingen oldsager.

6. Søndermølle, Sevel sogn.

Bopladsspor fra slutningen af stenalderen, bronzealder og tidlig jernalder.
HOL 20.313

Inden dybdepløjning før plantning af læhegn blev der prøvegravet på udvalgte steder, hvor der i forvejen var gjort fund af fortidsminder. Ved Søndermølle var tidligere især gjort fund fra den yngre stenalder. Ved en af prøvegravningerne fremkom en række spredte stolpehuller og enkelte gruber.

Ved Gunnar Hallums gennemgang af hegnene efter dybdepløjning fandt han på dette område opløjede stolpehuller og gruber. Enkelte af gruberne blev udgravet, hvorved der fremkom en del lerkarskår dateret til tidlig førromersk jernalder (ca. 500 f.Kr.). En enkelt grube kunne dateres til slutningen af stenalderen (2.400 – 1.700 f.Kr.), idet den indeholdt en fladehugget flintdolk, flintafslag samt lerkarskår.

Et andet sted i området registreredes en enkelt grube med lerkarskår og et enkelt stykke flint – sandsynligvis fra bronzealderen.

7. Trandum Skovby, Sevel sogn.

Grav fra yngre stenalder (ca. 3.300 f.Kr.). HOL 20.295

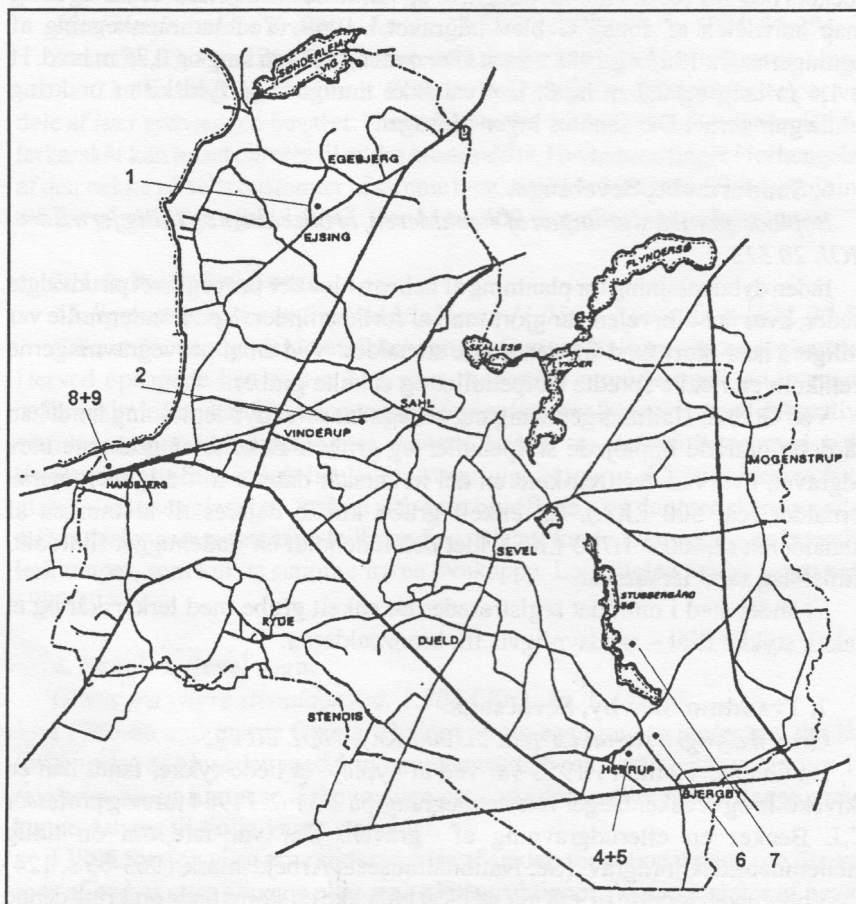
Da Gunnar Hallum i 1953 var ved at nypløje et hedestykke, fandt han en skivekølle og et øskenbæger i en stenlægning på 2-3 m². I 1964 foretog professor C.J. Becker en efterudgravning af graven. Der var tale om en tidlig mellemneolitisk jordgrav (Se: Nationalmuseets Arbejdsmark 1963-65 s. 124).

Vores undersøgelse i 1998 gik ud på at afdække en større flade omkring denne sjældne, pænt udstyrede grav. Det kunne forventes, at der fandtes spor af en høj, palisade, stolper eller andre spændende anlæg. Muldjorden blev fjernet i et felt på omkring 500 m² omkring graven. Der fandtes ganske få diffuse fyldskifter og et enkelt stolpehul i nærheden af graven. Et lysere parti på ca. 7 m x 5,5 m i den stærkt alprægede undergrund kan muligvis være spor af en oprindelig høj. Der fandtes ingen oldsager.

8. Grysbæk I, Handbjerg sogn

Gruber fra jernalder/oldtid. HOL 20.307

Forud for anlæggelse af cykelsti fra Struer til Vinderup blev der lavet prøvegravninger på udvalgte steder. Ved udgravningen fremkom to gruber, tre kogestensgruber samt et enkelt stolpehul. Der blev fundet et enkelt lerkarskår fra jernalder.

Kortskitse, der viser udgravningerne

9. Grysbæk II, Handbjerg sogn

Gruber/ildsted for oldtid. HOL 20.307

Som ved foregående lokalitet er der tale om en prøvegravning forud for anlæggelse af cykelsti fra Struer til Vinderup. Der blev ved undersøgelsen registreret en enkelt grube, der ikke kunne dateres nærmere indenfor oldtiden. Ved efterretningsundersøgelse blev der registreret yderligere en grube samt et ildsted.

Lis Helles Olesen

Lidt om en lejesoldat fra Ejasing!

Normalt anser jeg Ejasingboerne for fredelige folk og har da heller aldrig haft grund til andet.

At der imidlertid fra Ejasing engang er udgået dygtige soldater vidner et avisudklip fra 1972 på Arkivet om.

Fra Moskva til Ejasing i 1812!

En af lejesoldaterne i Napoleons hære omkring Moskva i 1812 var den da 25-årige Jens Sørensen Jensen fra Ejasing. Jens Sørensen Jensen kom senere levende tilbage til Ejasing og hans sønnesøn bor i dag i Vinderup. Det er vognmand Poul Mortensen Jensen.

Den gamle Jensen fra Napoleonskrigene var en livskraftig mand og som 63-årig fik han 1850 sønnen Søren Chr. Jensen og han fik som 50-årig sønnen Poul Mortensen Jensen, der i drengeårene tit hørte sin far fortælle, hvordan hans far havde oplevet 5 spændende år i Napoleons hære fra 1807 og med felttoget til Moskva med kampene i den grufulde russiske vinter.

Det mest spændende var beretningen om en vagt nat for hans bedstefar uden for den franske lejr, da tropperne lå 50 km fra Moskva. Jens Sørensen Jensen var til vagt på hest og han overraskede syv kosakker til fods, der ville trænge ind mod den franske lejr.

Jens Sørensen Jensen drog sit ryttersværd og gav sig i kamp med kosakkerne. Han huggede hovedet af de tre og klarede at binde de fire og føre dem ind i den franske lejr som fanger.

Det er den sandfærdige beretning om en dramatisk nat på vagt uden for Moskva i 1812. Den er fortalt direkte af bedstefaderen til faderen og af ham til vognmand Poul Mortensen Jensen.

Og når han kommer hjem fra taxiture, kan han i sin gang se de syv platter, bedstefaderen havde med hjem fra Maarstrids og Flandern, da han i 1812 vendte tilbage til Ejasing.

Der var flere lejesoldater fra Ejasing, som tjente Napoleon. En sønnesøn af en af de andre bor i dag i Holstebro.

Kurt Guldbæk

Rønbjerg Tørvefabrik og Jensen og Sørensens Plantage.

Lige på den anden side af amts- og kommunegrænsen mod øst og lidt nord for Hvidemose ligger der i dag en større plantage. Den hedder *Jensen og Sørensens Plantage*.

Denne plantage, eller rettere sagt selskabet bag den, kunne d. 27. marts i år fejre 100 års jubilæum. I den anledning har den nuværende formand for selskabet, Arne Ottesen, samlet oplysninger om selskabets historie i et skrift med navnet **Rønbjerg Tørvefabrik, Jensen og Sørensens Plantage, Aps., Rønbjerg.** Arne Ottesen har foræret Arkivet et eksemplar som jeg her vil plukke lidt fra.

Andreas Sørensen, gårdejer på Sønderbygård, og Marius Jensen, ejer og stifter af Skive Folkeblad, danner i 1899 selskabet **Rønbjerg Tørvefabrik** for at fremstille og sælge tørv.

Det går godt for tørvefabrikken, i 1909 beskæftigede den sammen med den tilkøbte tørvefabrik **Rønbjerg Mosebrug** 80-100 mennesker. Man fremstillede da 3 millioner tørv.

Marius Jensen dør i 1923 og Andreas Sørensen i 1928, men inden deres død havde de opkøbt en hel del jord omkring tørvefabrikkerne.

Allerede i 1926 var det besluttet at oprette et nyt selskab, **Jensen og Sørensens Plantage A/S**, det blev dog først oprettet i 1929. Formålet med selskabet er at erhverve og tilplante hede- og mosearealer i Rønbjerg Sogn.

I 1931 sælger enkerne jorden til plantageselskabet, de forbeholder sig dog retten til tørvefabrikationen frem til 1. januar 1939 mod til gengæld at tilplante 3 tdr. land hvert år.

I perioden op til 1946 opkøber formanden for selskabet yderligere en del jord til selskabet. Meget af den opkøbte jord var købt fra gårde i Rønbjerg og Kisum, disse gårde ejede gerne en smal parcel med hede og en parcel med tørv. Andre parceller blev købt på tvangsauktioner, nogle til en pris af knap 2 kr, hertil kom dog omkostninger på ca. 75-80 kr.

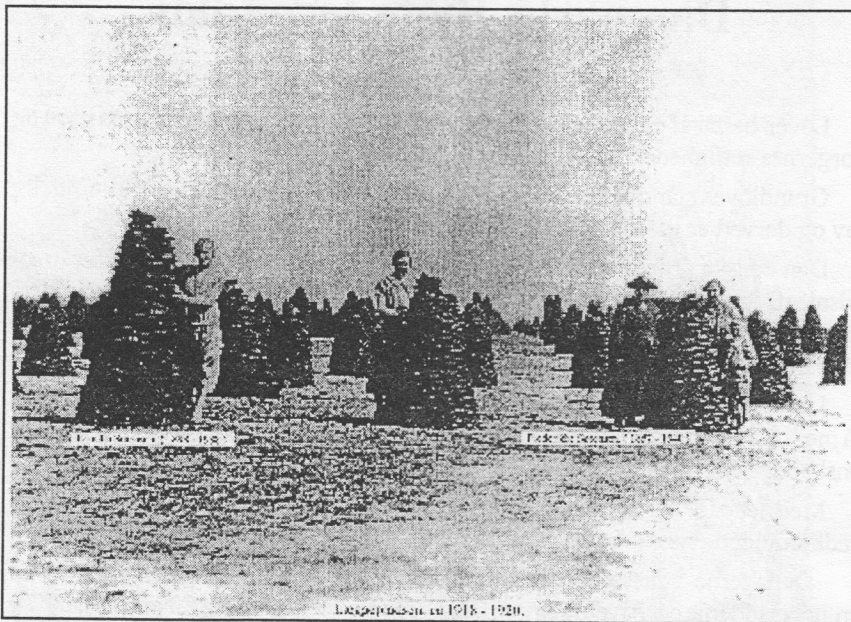
I 1999 udgør det samlede antal matrikler, der er slået sammen, 80 stk, arealet er på godt 262 hektar.

Tørveproduktionen er i 1948 som i 1909 på 3 millioner tørv men nu med underskud. Man beslutter derfor at stoppe fremstillingen af tørv, sælge materiellet og bruge de indkomne penge på tilplantning af arealerne.

Den helt store tilplantning fandt sted fra 1949 og til sidst i 50-erne, da tilplantedes de store arealer med hede og læggepladserne til tørvene.

Det er et stort arbejde at plante træer. De første år foregik det med håndgravede huller, senere fik man hjælp gennem Hedeselskabet der skræpløjede og rillepløjede inden planterne sættes i jorden.

Meget af plantearbejdet udførtes og bliver stadig udført af aktionærerne med familie. Tidligere var der to plantedage om året, een for Jensen-familien og een for

Læggepladsen 1919-20

Sørensen-familien. I dag er der kun en dag om året, til gengæld møder begge familier op. Efter arbejdet er der hyggeligt samvær.

At det med det hyggelige samvær ikke er af ny dato ses af billedet på forsiden. Det stammer fra en Mosefest i 1948. Der er fra venstre mod højre: Jens Peter Sørensen, Valdemar Jensen (formand 1926-60) og Niels Sørensen

Er man interesseret i at se hele skriftet er det muligt at læse det på Arkivet. Der er en hel del billeder, gamle regnskaber samt en kopi af den originale interessentskabskontrakt deri.

Aktiviteter i anledning af jubilæet.

I anledning af jubilæet er der skrevet et egnesspil om tørvegravningen, som det er tanken at lade opføre 3 gange, nemlig:

- 20. juni kl. 14.
- 25. juni kl. 19.
- 26. juni kl. 14.

Desuden afholder vi i foreningen en aftentur til plantagen, hvor den nuværende formand Arne Ottesen vil være turleder. Det bliver

- Onsdag d. 16. juni kl 19.30. Mødested: Oasen

KG

Danmarks Riges Grundlov.

150 år d. 5. juni 1999.

Loven består af en række kapitler, hvori er fastlagt reglerne for statens styre og borgernes rettigheder.

Grundloven står over andre love ved, at den ikke kan ændres ved almindelig lov og derved er beskyttet mod forandringer.

Den danske grundlov af 1849 adskiller sig fra tidligere love ved, at et bredt udsnit af landets befolkning fik indflydelse på lovens udformning. Tidligere tiders lovgivning i Danmark var stort set et anliggende, der klaredes af den regerende monark i forbindelse med adelen og centraladministrationens embedsmænd.

I de første årtier af 1800-tallet var der i befolkningen en voksende trang til at få medbestemmelse i udformning af landets love, ligesom borgernes rettigheder ønskedes fastlagt.

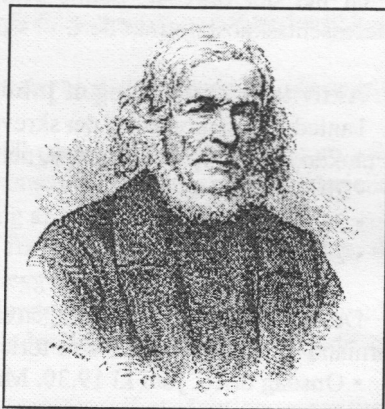
Med dette for øje oprettedes i 1834 Stænderforsamlingerne, der for kongerigets vedkommende samledes i Viborg og Roskilde.

Deltagerne i disse forsamlinger blev valgt dels af kongen, dels ud af grundbesidderne der havde hjemme i, for Viborgs vedkommende, Nørrejylland og for Roskilde, de danske øer øst for Lillebælt.

Viborg stænderforsamling bestod af 148 mænd som var samlet syv gange imellem 1834 og 1849. Ved disse samlinger blev forelagt og diskuteret en lang række forslag til forbedring af lovgivningen i Danmark og resultatet blev grundloven af 5. juni 1849.

Fra 1849 var det nu Rigsdagen, dvs Landsting og Folketing, der sammen med kongen udformede landets love. I 1953 blev grundloven ændret, Landstinget blev ophævet og Folketinget alene sammen med landets regent, konge eller dronning giver landets love.

En række kendte mænd fra Ringkøbing amt blev valgt som deltagere i Viborg Stænder-forsamling. En af dem var en ganske almindelig bonde, Ole Kirk, født i Stadil i 1788. Både sproget og klædedragten afslørede hans herkomst, men alligevel stod der respekt om ham. Da han første gang stod på talerstolen i Viborg Stænderforsamling, blev der sagt, at det var 700 år siden en bonde sidst havde talt med vægt på tinge i Danmark.

Der var nogle ord Ole Kirk ofte Ole Kirk

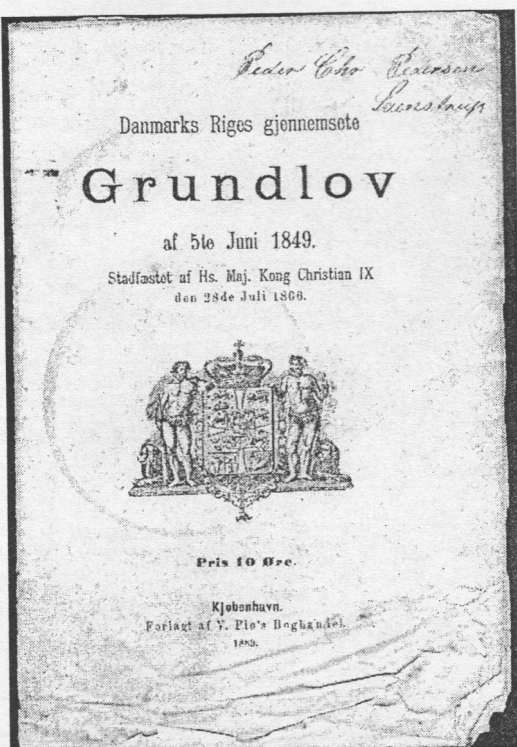

Den oprindelige Grundlov fra 1849

brugte, når han førte sine tanker frem i forsamlingen: "Mit ønskes mål er lige byrder, lige rettigheder". Når vi nu læser om de mål han kæmpede for at nå, forekommer det os som selvfølgeligheder, men sådan var det ikke i første halvdel af 1800 tallet.

Der forhandlede i 1834 om indførelse af almindelig værnepligt. Der synes at være stemning for, at denne værnepligt alene skulle hvile på bondebefolkningen, men her var Ole Kirk med til at vende stemningen. Tre gange måtte han fremlægge det samme forslag, før loven om almindelig værnepligt blev vedtaget i 1848 og kom til at gælde for enhver mandlig dansk statsborger.

Han var imod at mennesker skulle fødes med privilegier som skattefrihed m.m. Det var tilladelsen til at oprette stamhuse og grevskaber, som han mente var en levn fra den tid, da bonden havde de usleste kår, før 1788. Også arvelovene blev foreslået ændret af Ole Kirk. Hvorfor skal datter og søn ikke arve lige? Som det var dengang, var en broderlod dobbelt så stor som en søsterlod.

Grundloven er ikke større end at man selv kan sætte sig ind i den. Her et eksemplar fra 1889.

Igennem hele sin tid, først som stænderdeputeret, senere i den grundlovgivende forsamling, arbejdede Ole Kirk ud fra det synspunkt at "den der vil sit folks vel, han fremmer dets undervisning".

Selv havde han kun gået i skole et par år og som tolvårig blev han sat til at undervise de yngre børn. Hvad han siden lærte, var ved selvstudium. Således blev han også på landbrugsområdet en foregangsmand, idet han tog initiativ til afholdelse af det første dyrskue i Jylland og var med ved oprettelsen af Ringkøbing Amts Landøkonomiske Selskab.

Ole Kirk døde i januar 1876. Han huskes som en stærk og særpræget personlighed, der afskyede al politisk partivæsen, men formåede alene at føre sine ideer om fremskridt og velfærd frem til frugtbringende debat i de kredse han færdedes.

GH

Nyerhvervelser på Arkivet.

I det forløbne år har Arkivet bl.a. anskaffet:

- Skifteprotokoler fra Stubbergård (microfish).
- Skifteprotokoler fra Rydhave (microfish).
- Skifteprotokoler fra Landting (microfish).
- En bog om danske fotografer indtil 1920.
- Folketælling 1855 på mikrofilm
- Kørestolsramper, således at også kørestolsbrugere nu kan komme på Arkivet
- Apparat til at fotokopiere mikrofilm til papir.

Det omtalte apparat til at lave fotokopier fra microfish er noget lignende det, der findes bl.a. på Landsarkivet for Nørrejylland i Viborg.

Det kan kopiere både fra positivfilm (sort skrift på hvid baggrund) og negativfilm (hvid skrift på sort baggrund, f.eks. kirkebøgerne) og resultatet bliver sort skrift på hvidt papir.

Desværre forstørrer den medleverede ptik ikke så meget som vi kunne ønske, kun fra 9x til 16x. Det ideelle til bl.a. folketællinger ville være 25x, og vi har bedt leverandøren om at fremskaffe et sådant optik.

Da apparatet jo ikke har været gratis og der medgår materialer til kopieringen kan vi ikke tilbyde gratis kopiering. Vi må tage 5kr/stk, det er samme pris som Landsarkivet for Nørrejylland tager.

Et par tanker om slægtshistorie.

Når man forsøger at finde sine aner kan man sommetider få nogle overraskelser, f.eks. kan man opdage, at ikke alle ens forfædre var guds bedste børn. Måske er det den slags erfaringer der har frembragt følgende udsagn:

- Mine forældre har alle, uanset hvor de har levet, været behæftet med alle menneskelige dyder og - ikke mindst, lyder - også sallingboerne. Også de har ædt og drukket, deres flid har ikke altid været lige stor, de har været stridbare og retshaveriske, snedige i handel, haft vanskeligheder med det 6. bud, hvorimod jeg aldrig har konstateret vanskeligheder med det 7. bud. Alle har - ros dem for det - været MENNESKER og ikke helgener.

Citat af Steffen Ertbøll (af Tang-slægten)

- Man skal aldrig ryste sit stamtræ, man ved aldrig, hvad der falder ned!

Oversigt over folketællinger på Arkivet

A=Afskrift, E=EDB (KIP+papirudskrift), F=Fotokopi, M=Microfish, O=Original

Årstal	Ejsing	Hand- bjerg	Ryde	Sahl	Sevel	Estvad- Rønbjerg
1769					M-E	
1787	M-E	M-E	M-E	M-E	M-E	M-E
1801	M-E	M-E	M-E	M-E	M-E	
1834	M-E	M-E	M-E	M-E	M-E	
1840	M-E	M-E	M	M-E	M	
1845		E		E	E	
1850	M-E	M-E		M	M-E- A	
1855	M	M	M	M	F-E-A	
1860	M-E	E		M	M-E-F	
1870	M-E	E		M-E		
1880	M-E	M-E	M-E	M	M-E	
1890	M-E	M-E		M-E	M	
1901						
1906					A-E	
1911					A-E	